

Dronkenschap en doorschenken: van intentie naar actie

Een gemeentelijke aanpak om dronkenschap en
doorschenken in het uitgaansleven tegen te gaan

Versie 2.0

Dronkenschap en doorschenken: van intentie naar actie

Een gemeentelijke aanpak om dronkenschap en
doorschenken in het uitgaansleven tegen te gaan

Versie 2.0

Colofon

Het Trimbos-instituut heeft van 2016 tot en met 2019 subsidie ontvangen van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Hiermee is de ontwikkeling van, onderzoek naar en implementatie van een stappenplan voor gemeentelijk beleid gericht op dronkenschap en doorschenken gefinancierd.

Voor de ontwikkeling van dit stappenplan heeft het Trimbos-instituut nauw samengewerkt met onderzoeksbureau Objectief. Het stappenplan dat voor u ligt is een creatie van beide partijen. De ervaringen uit de praktijk met de implementatie en uitvoering van de aanpak zijn opgehaald uit twee Nederlandse gemeenten en zijn in deze 2.0 versie van de aanpak verwerkt.

Projectleiding

Laura Nijkamp, Trimbos-instituut

Projectuitvoering

Laura Nijkamp, Jeroen de Greeff en Lian Smeets, Trimbos-instituut

Milou Geerlings, Gijs van Amerongen en Tim Wolters, onderzoeksbureau Objectief

Met medewerking van

Dave Kumpe, Ministerie van VWS

Suzanna Rechthijt en Carolien Moerdijk, gemeente Amsterdam

Remco Bakker, gemeente Den Helder

Hennie Toonen en Ton Kuijer, gemeente Gooise Meren

Michiel van Baardewijk, gemeente Lingewaard

Julien Geschiere, Geert Bruinen en Tito Morais, gemeente Rotterdam

Jeroen Blom, politie Rotterdam Centrum

Anouk Adan, gemeente Utrecht

Vormgeving en productie

1.0 Versie: Lonneke Hoogstede, Hoogstede Ontwerpt

2.0 Versie: Canon Nederland N.V.

Beeld

Gettyimages.nl

Artikelnummer **AF1731**

©Januari 2020, Trimbos-instituut, Utrecht en onderzoeksbureau Objectief, Nijmegen Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut en onderzoeksbureau Objectief.

Inhoudsopgave

Van intentie naar actie	5
Waarom deze aanpak?	5
Het Nationaal Preventieakkoord	5
Waar richt deze aanpak zich op?	6
Ervaringen uit het buitenland vertaald naar de Nederlandse context	6
Leeswijzer	8
Stap 1. Zorg voor (interne) agendasetting	9
✓ Stel een projectleider aan	9
✓ Zorg voor politiek en bestuurlijk draagvlak	9
✓ Maak een probleemanalyse	9
Stap 2. Mobiliseer relevante stakeholders	13
✓ Informeer stakeholders en enthousiasmeer hen om deel te nemen aan de aanpak	13
✓ Formeer een werkgroep	14
✓ Zorg voor regelmatige informele contactmomenten	15
✓ Stel de norm vast	15
✓ Maak het herkennen van de norm makkelijk	16
Stap 3. Maak een plan en voer het uit	18
✓ Omschrijf duidelijke doelstellingen en ontwikkel een plan om deze te behalen	18
✓ Train horecapersoneel	18
✓ Communiceer de norm naar het uitgaanspubliek	19
✓ Ondersteun de horeca waar kan, handhaaf waar nodig	19
✓ Omschrijf rollen en taken	20
Stap 4. Evalueer en stel het plan bij	22
✓ Monitor de voortgang	22
✓ Evalueer en stel het plan bij	22
✓ Blijf doorgaan met de uitvoering en borg de aanpak	23
Tot slot	24
Samenvattend	24
Wat levert het op?	24
Inspiratiesessie	25

Bijlagen

Bijlage 1. Overzicht relevante wet- en regelgeving	26
Bijlage 2. Voorbeelden van motieven en weerstanden	27
Bijlage 3. Voorbeeld ingevuld schema rolomschrijvingen van betrokken partijen	28
Bijlage 4. Voorbeeld instructie en daaraan gekoppeld handelingsperspectief per fase van dronkenschap	30
Informatieblad	30
Handelingsperspectief voor barmedewerkers	31

Van intentie naar actie

Waarom deze aanpak?

Gemeenten zijn sinds 2013 de belangrijkste uitvoerende partij van de Drank- en Horeca- wet (hierna DHW). Ze zijn de regisseur van het lokale alcoholbeleid. In het overgrote deel van de Nederlandse gemeenten is de leeftijdsgrens voor alcohol een belangrijk speerpunt van het lokale preventie- en handhavingsbeleid, en met succes. Onderzoek laat zien dat Nederlandse jongeren op steeds latere leeftijd beginnen met drinken. Als jongeren eenmaal drinken, dan drinken ze echter onverminderd veel.

Deze aanpak is met de grootste zorgvuldigheid samengesteld door het Trimbos-instituut en onderzoeksbureau Objectief.

Wij achten het van groot belang dat de informatie beschreven in deze aanpak aansluit bij de beleidspraktijk van gemeenten en hun adviseurs. Om dit te waarborgen is de 1.0 versie in 2018 en 2019 getoetst in een aantal gemeenten op volledigheid en toepasbaarheid. Op basis van de ervaringen in deze gemeenten wordt deze 2.0 versie opgeleverd.

Heeft u opmerkingen, aanvullingen of vragen over deze aanpak, dan ontvangen wij die graag van u. Hiervoor kunt u contact opnemen met projectleider Laura Nijkamp via lnijkamp@trimbos.nl of 030 - 29 59 203.

Het Nationaal Preventieakkoord

In het [Nationaal Preventieakkoord \(2018\)](#) is specifiek aandacht voor de aanpak van problematisch alcoholgebruik. Hieronder vallen, onder andere, de volgende thema's:

- "Al het alcoholgebruik door jongeren onder de 18 jaar;
- Overmatig drinken (dat wil zeggen meer dan 14 glazen per week voor vrouwen en meer dan 21 glazen voor mannen). 8.8% van de Nederlanders van 18 jaar en ouder drinkt overmatig. Overmatig alcoholgebruik komt met name voor onder jongvolwassenen en 50-plussers;
- Zwaar drinken (dat wil zeggen minstens één keer per week 4 glazen voor vrouwen en 6 glazen voor mannen op een gelegenheid). 8,5% van de Nederlanders van 18 jaar en ouder drinkt zwaar. Zwaar alcoholgebruik komt met name voor onder jongvolwassenen;
- Regelmatig bingedrinken (dat wil zeggen minstens 5 glazen bij één gelegenheid minstens 1 keer per maand). Dit drinkpatroon komt veel bij jongeren en jongvolwassenen voor. Bingen ze wekelijks of vaker, dan is er sprake van zwaar drinken;

- Een drinkpatroon dat leidt tot lichamelijke klachten en/of psychische of sociale problemen en dat een adequate aanpak van bestaande problemen verhindert.”¹

Jongeren en jongvolwassenen zijn een risicogroep: overmatig-, zwaar- en bingedrinken komt met name voor binnen deze groep. Er zijn de laatste jaren steeds meer aanwijzingen dat (zwaar) alcoholgebruik op jonge leeftijd negatieve gevolgen kan hebben, waaronder een grotere kans op verslaving². Het drinken van grote hoeveelheden alcoholhoudende drank kan bovendien leiden tot gezondheidsproblemen, zoals alcoholintoxicaties en schade aan de hersenen en lever.

Dronkenschap is gerelateerd aan riskant gedrag, zoals het plegen van vernielingen of geweld, rijden onder invloed en ongewenste seksuele ervaringen. Dit alles leidt tot een grote inzet van politie, gemeente en zorgpartijen. Jongeren en jongvolwassenen zijn groepen die zich onder andere in het uitgaansleven bevinden. Daarmee is dit thema een belangrijke uitdaging voor gemeenten en het uitgaansleven dé plek om dit aan te pakken. De aanpak dronkenschap en doorschenken helpt hierbij.

Waar richt deze aanpak zich op?

Het drinken van grote hoeveelheden alcohol tijdens het uitgaan lijkt erbij te horen. Zowel in de horeca als op evenementen. Uit een korte rondgang langs gemeenten blijkt dat er relatief weinig aandacht is voor de aanpak van dronkenschap en doorschenken in het uitgaansleven. Gemeenten willen vaak wel, maar weten niet altijd waar ze moeten beginnen, hoe ze de horeca hierin mee moeten krijgen en hoe ze het probleem moeten aanpakken. Dit stappenplan helpt gemeenten op weg naar een effectieve aanpak gericht op het voorkomen van dronkenschap en doorschenken in het uitgaansleven.

Ervaringen uit het buitenland vertaald naar de Nederlandse context

In diverse Europese landen, zoals Zweden en Noorwegen, zijn effectieve aanpakken ontwikkeld om dronkenschap en doorschenken in het uitgaansleven terug te dringen. Deze aanpakken hebben gemeen dat ze zich vooral richten op het aanpassen van de omgeving van de drinker, namelijk de schenkende horeca. Een goed schenk- en deurbeleid is hierin essentieel. Daarmee wordt voorkomen dat bezoekers in uitgaansgelegenheden te sterk onder invloed raken. Ook wordt voorkomen dat dronken mensen uitgaansgelegenheden binnenkomen. Gemeenten, handhavers en de horeca werken samen om dit te bereiken.

In deze aanpak staan daarom de volgende, wettelijke uitgangspunten³ centraal:

1 Bron: Preventieakkoord, 2018

2 <https://expertisecentrumalcohol.trimbos.nl/items/details/risicogroepen-binnen-jongeren>

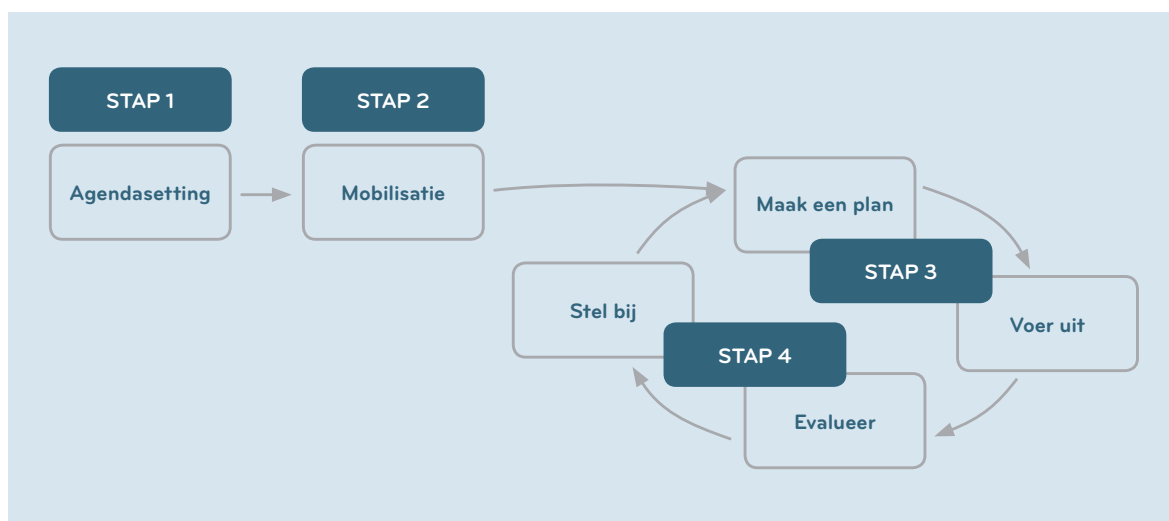
3 In bijlage 1 vindt u een overzicht van de relevante wet- en regelgeving omtrent dronkenschap en doorschenken.

- Personen in kennelijke staat van dronkenschap worden niet toegelaten in horecagelegenheden (zoals omschreven in artikel 20 lid 5 Drank- en Horecawet).
- Er wordt niet toegelaten aan personen die reeds in kennelijke staat van dronkenschap verkeren (zoals omschreven in artikel 252 lid 1 Wetboek van Strafrecht).

Op basis van de ervaringen uit andere Europese landen, zijn de volgende aspecten onmisbaar om bovenstaande uitgangspunten te realiseren:

- Betrek de horeca (en andere stakeholders) bij de aanpak en spreek een gezamenlijke norm rondom dronkenschap en doorschenken af.
- Train het horecapersoneel in het naleven van deze norm.
- Communiceer de norm naar het uitgaanspubliek.
- Ondersteun de horeca waar kan, handhaaf waar nodig.

Deze uitgangspunten en de weg daar naartoe worden in het vervolg van dit document toegelicht. Dit doen we aan de hand van de volgende stappen:

Om de slagingskans van de aanpak zo groot mogelijk te maken, adviseren we gemeenten alle stappen te doorlopen. Ondanks dat de schematische weergave een vloeiend proces weergeeft, is de praktijk soms weerbarstiger. In het proces kan het voorkomen dat een stap teruggezet of herhaald moet worden om vervolgens weer verder te kunnen.

Het implementeren van een aanpak gericht op het tegengaan van dronkenschap en doorschenken in het uitgaansleven begint met agendasetting en mobilisatie van de relevante stakeholders. Daarna wordt in samenwerking met deze stakeholders een plan ontwikkeld en starten zij met de uitvoering daarvan. Vanaf dat moment vindt een continu proces plaats van planvorming, uitvoering, evaluatie en bijstelling.

Het uitrollen van een aanpak als deze kost tijd. Afhankelijk van zaken als de grootte van de gemeente, de voor de uitvoering van de aanpak beschikbare tijd, de urgentie van het probleem en de bestaande relatie met horeca kan het variëren hoeveel tijd nodig is voor deze aanpak.

Daarom zijn in deze 2.0 versie geen tijdsindicaties per stap opgenomen. De voorbereidende stappen naar de uitvoering toe (stap 1 en stap 2) zijn essentieel voor de uitvoering van een duurzame en gedragen aanpak. Neem daarom de tijd voor het doorlopen van deze stappen. In de praktijk kan het erop neerkomen dat hier een jaar of langer voor nodig is. Het helpt op de lange termijn bij het creëren van een duurzame basis voor de uitvoering en continuering van het proces.

Leeswijzer

Het vervolg van het document is opgebouwd aan de hand van de vier stappen uit de schematische weergave. Per stap beschrijven we welke acties (minimaal) nodig zijn binnen deze fase van het proces en geven we tips voor de uitvoering daarvan. Het Trimbos-instituut kan u helpen bij de implementatie van deze aanpak van dronkenschap en doorschenken in uw gemeente. Objectief kan u helpen bij het uitvoeren van een nulmeting van de naleving en de monitoring hiervan. De onderdelen van deze aanpak die wij voor u kunnen faciliteren, zijn aangeduid met het volgende icoon:

Indien u van onze ondersteuning gebruikt wilt maken, kunt u contact opnemen via projectleider Laura Nijkamp via lnijkamp@trimbos.nl.

Stap 1. Zorg voor (interne) agendasetting

Intern draagvlak is essentieel voor een succesvolle aanpak. De eerste stap (agendasetting) is bedoeld om iedereen, bestuurlijk en ambtelijk, op één lijn te krijgen. Een goed onderbouwde probleemanalyse is hiervoor een geschikt middel.

- ✓ Stel een projectleider aan
- ✓ Zorg voor politiek en bestuurlijk draagvlak
- ✓ Maak een probleemanalyse
- ✓ Minimaal vereist: voer een nalevingsonderzoek doorschenken uit

✓ Stel een projectleider aan

De aanpak dronkenschap en doorschenken vraagt een daadkrachtige projectleider. Deze persoon is werkzaam bij de gemeente en moet in staat zijn om andere partijen mee te krijgen en door te pakken waar nodig. Hierbij is het hebben contacten uit het lokale netwerk een pré. Tijd en middelen zijn essentieel om deze rol te kunnen vervullen. De projectleider moet makkelijk kunnen schakelen tussen het strategisch niveau van beleid en bestuur en het uitvoeringsniveau.

✓ Zorg voor politiek en bestuurlijk draagvlak

De steun van het College van B&W en de gemeenteraad is belangrijk om middelen te krijgen voor de uitvoering van de aanpak. Neem hen vanaf het begin mee in het proces. Zij kunnen, naast het mogelijk maken van middelen, wellicht ook een bijdrage leveren aan de probleemanalyse. Ook kunnen zij in een later stadium, wanneer er bijvoorbeeld een publiekscampagne wordt gelanceerd of media-aandacht komt een rol vervullen in de communicatie naar buiten toe. Ook zijn zij van belang voor de borging van de aanpak in toekomst beleid.

✓ Maak een probleemanalyse

Een probleemanalyse vormt de start en het fundament van de lokale aanpak. Hiermee worden problemen en uitdagingen inzichtelijk. Inzicht in de lokale problemen en uitdagingen is nodig om intern en extern draagvlak te creëren. Onder leiding van de gemeentelijk projectleider wordt informatie verzameld om de huidige stand van zaken rondom dronkenschap en doorschenken in het uitgaans- leven in kaart te brengen. Onderstaande actiepunten vormen gezamenlijk een gedegen probleemanalyse:

Wat moet ik doen?	Waarom moet ik dit doen?	Hoe verzamel ik deze informatie en waar moet ik aan denken?
Gemeentelijk beleid op een rij zetten	Breng in kaart of er al gemeentelijk beleid is ontwikkeld gericht op het tegengaan van dronkenschap en doorschenken of daaraan gerelateerde thema's, zoals uitgaansgeweld of drugspreventie in het uitgaansleven. Wellicht kan de aanpak dronkenschap en doorschenken hierbij aansluiten of kan gebruik worden gemaakt van bestaande kennis en/of netwerken.	Documenten waarin mogelijk relevant beleid staat beschreven: • Preventie- en Handhavingsplan alcohol. • Horecanota. • Handhavingsarrangement. • Integraal Veiligheidsplan. • Gezondheidsbeleid.
Bestaande data verzamelen	Binnen gemeenten of bij partners zijn diverse bronnen beschikbaar die inzicht geven de negatieve gevolgen van dronkenschap en doorschenken. Deze gegevens maken de risico's inzichtelijk die gepaard gaan met dronkenschap en doorschenken in het uitgaansleven.	De volgende data zijn op te vragen binnen de gemeente, bij de politie en ziekenhuizen in de gemeente of regio: • Gemeentelijke (en politie) registraties over het aantal sancties voor het toestaan van dronken personen in horeca- gelegenheden (art. 20 lid 5 DHW), het dronken dienst doen door horecapersoneel (art. 20 lid 6 DHW) en ver- storing van de openbare orde door dronkenschap (APV). • Politiregistraties over alcohol gerelateerd uitgaansgeweld en het aantal sancties voor openbaar dronkenschap (art. 426 en 453 WvSr) en door- schenken (art. 252 WvSr). • Ziekenhuisregistraties van het aantal alcoholintoxicaties. • Andere gegevens die worden bijgehouden ten aanzien van (de gevolgen van) dronkenschap. Denk bijvoorbeeld aan dagrapporten, verslagen van uitgaansavonden en inzetten vanuit gemeentelijke toezichthouders, politie en horecastewards. Ook gegevens van zorgpartners zoals de instelling voor verslavingszorg of het centrum voor seksueel geweld zijn interessant om in deze analyse mee te nemen.
Naleving in kaart brengen	Eén van de belangrijkste onderdelen van de probleem-analyse is de mate waarin horeca de wetgeving omtrent dronkenschap en doorschenken naleeft. Dit gaat om het verbod om dronken personen toe te laten in de horeca- gelegenheid en het verbod op het doorschenken aan dronken klanten. Deze informatie is noodzakelijk om aan te kunnen tonen of er een probleem is en wat de huidige stad van zaken is. Daarnaast biedt deze informatie de mogelijkheid om in de evaluatiefase het effect van de aanpak inzichtelijk te maken.	De meest objectieve manier om de naleving in kaart te brengen is door middel van een nalevingsonderzoek dronkenschap en doorschenken. Zie pagina 10 voor meer informatie.

Wat moet ik doen?	Waarom moet ik dit doen?	Hoe verzamel ik deze informatie en waar moet ik aan denken?
Kennis en standpunten stakeholders inzichtelijk maken (niet zijnde de horeca)	Diverse stakeholders hebben zicht op de situatie in de praktijk. Zij kunnen voorzien in informatie over de mate waarin dronkenschap en doorschenken in het uitgaansleven voorkomt, wat voor problemen het oplevert en hoe men er in de praktijk mee omgaat.	Door middel van interviews met relevante stakeholders kunt u de gewenste informatie achterhalen. Relevante stakeholders zijn bijvoorbeeld beleidsmedewerkers van de gemeente, boa's, politie en preventiemedewerkers.
Motieven en weerstanden inzichtelijk maken bij de horeca	Door motieven en weerstanden in kaart te brengen kunt u achterhalen wat redenen zijn voor het wel of niet naleven van wetgeving. Deze kennis biedt aanknopingspunten voor het motiveren van de stakeholders om mee te werken aan de ontwikkeling van een gezamenlijk plan.	Informeel de horeca dat de gemeente aan de slag gaat met het thema dronkenschap en doorschenken en de horeca hierbij wil betrekken. Door in gesprek te gaan met horecapersoneel kunt u hun motieven en weerstanden voor naleving achterhalen. Dit kan op informele of gestructureerde wijze. In bijlage 2 vindt u een beknopte weergave van de uitkomsten van een motieven en weerstanden onderzoek dat op een gestructureerde wijze is uitgevoerd.
Optioneel: De norm onder het uitgaanspubliek meten	Onderdeel van de aanpak is het meenemen van het uitgaanspubliek in de nieuwe norm die rondom dronkenschap en doorschenken wordt afgesproken. Het is daarin interessant om van tevoren te onderzoeken hoe het alcoholgebruik van het uitgaanspubliek eruit ziet. Dit helpt bij het formuleren van doelen en geeft input voor een eventuele publiekscampagne.	Zet een enquête uit onder uitgaanders in uw gemeente. Maak hierbij gebruik van de GGD en de instelling voor verslavingszorg. Zij hebben ervaring met de monitoring van middelengebruik op gemeentelijk niveau. Vragen die in een vragenlijst kunnen worden gesteld zijn bijvoorbeeld: • Hoe vaak ben je dronken? • Krijg je nog alcohol geschonken als je in dronken toestand aan de bar besteld? • Kom je dronken een horecagelegenheid binnen of word je tegengehouden door de beveiliging? • Hoe kijk je aan tegen het verbod op doorschenken?

Minimaal vereist: Voer een nalevingsonderzoek doorschenken uit

Wat is het?

Het nalevingsonderzoek dronkenschap en doorschenken brengt in kaart in hoeverre horecagelegenheden de wetgeving rondom dronkenschap en doorschenken naleven. Het onderzoek gaat zowel over het verbod om dronken personen toe te laten tot een horecagelegenheid als het verbod op doorschenken aan dronken klanten.

Hoe werkt het?

Onderzoeksbureau Objectief voert het nalevingsonderzoek dronkenschap en doorschenken op een wetenschappelijk onderbouwde manier uit. In het onderzoek proberen twee professionele acteurs in een geënceneerde staat van dronkenschap alcohol te kopen in een (van tevoren vastgesteld) aantal horecagelegenheden. De acteurs zijn van tevoren getraind door een regisseur en de scène die ze uitvoeren is door een panel van ervaringsdeskundigen (politie, portiers en barmedewerkers) beoordeeld als overduidelijk dronken.

Een waarnemer is tijdens het onderzoek aanwezig in de horecagelegenheid en observeert de aankoop poging. Als onderdeel van het wetenschappelijk onderbouwde onderzoeksprotocol stelt de waarnemer na afloop van de aankoop poging een controlevraag aan de betrokken barmedewerker. Deze controle- vraag dient als extra check of de barmedewerker de acteurs als dronken heeft ingeschat, waarbij niet aan de barmedewerker bekend wordt gemaakt dat het om een onderzoek gaat.

Wat levert het op?

Dit onderzoek geeft inzicht in de naleving in uw gemeente. Tijdens het onderzoek wordt tevens waardevolle informatie verzameld over waar het in het naleefproces fout gaat (bijvoorbeeld geen aandacht voor dronkenschap) of juist goed gaat (bijvoorbeeld een succesvolle weigertechniek zoals het aanbieden van een alternatief), over de reactie van het barpersoneel en de sfeer in de gelegenheid. Door de combinatie van een concreet nalevingspercentage en de kwalitatieve informatie over het naleefproces vormt het onderzoek een cruciale bron van informatie voor de agendasetting en het mobiliseren van stakeholders voor een gezamenlijke aanpak.

Stap 2. Mobiliseer relevante stakeholders

De aanpak van dronkenschap en doorschenken vraagt niet alleen inspanningen van de gemeente. Iedereen is nodig om de aanpak succesvol uit te voeren: van toezichthouder tot horecaondernemer.

- ✓ Informeer stakeholders en enthousiasmeer hen om deel te nemen aan de aanpak
- ✓ Formeer een werkgroep
- ✓ Zorg voor regelmatige informele contactmomenten
- ✓ Optioneel: organiseer een schouw met stakeholders
- ✓ Stel de norm vast
- ✓ Maak het herkennen van de norm makkelijk

✓ Informeer stakeholders en enthousiasmeer hen om deel te nemen aan de aanpak

Na de agendasetting (stap 1) is het tijd om relevante stakeholders te mobiliseren (stap 2). Voor de slagingskansen van de aanpak is het betrekken van relevante stakeholders een belangrijke voorwaarde. In de eerste stap heeft u al een start gemaakt door tijdens de probleemanalyse met stakeholders in gesprek te gaan over het thema dronkenschap en doorschenken en de aanpak daarvan. Nu is het moment om aan hen de uitkomsten van de probleemanalyse, met extra aandacht voor de uitkomsten van het nalevingsonderzoek, te presenteren en hen mee te krijgen in de aanpak van de problematiek.

Kijk of de verantwoordelijk wethouder of de burgemeester de eerste bijeenkomst kan openen en (indien daar tijd voor is) kan bijwonen. Dat geeft het signaal af dat de aanpak politiek en bestuurlijk belangrijk wordt gevonden. Dit helpt in het motiveren van stakeholders tot deelname aan de aanpak. Nodig in ieder geval de volgende partijen uit: diverse gemeentelijke afdelingen (gezondheid, veiligheid en toezicht), politie, preventiemedewerkers, beveiligers/portiers, de eindverantwoordelijken van (grote) evenementen, horecaondernemers en de lokale afdeling van de Koninklijke Horeca Nederland (KHN).

Tijdens de bijeenkomst komen de volgende onderwerpen aan bod:

- Presentatie van de resultaten van de probleemanalyse uit stap 1.
- Presentatie van gezondheids- en veiligheidsrisico's van overmatig alcoholgebruik en dronkenschap om stakeholders bewust te maken van de noodzaak van een oplossing.
- Ervaringen en kennis van stakeholders ten aanzien van dronkenschap en doorschenken in het uitgaansleven.

- Motieven en weerstanden van de horeca zichtbaar en bespreekbaar maken.
- Bereidheid polsen om samen te werken aan een oplossing.
- Bereidheid polsen om deel te nemen in een werkgroep, met als doel een gezamenlijke aanpak te ontwikkelen.

Het doel van deze bijeenkomst is om te zorgen dat alle stakeholders aan het einde van de bijeenkomst hun commitment uitspreken voor het aanpakken van dronkenschap en doorschenken vanuit hun eigen rol. Daarnaast kan deze bijeenkomst gebruikt worden om stakeholders te identificeren die gemotiveerd zijn om deel te nemen aan een werkgroep.

Tip

Geef in de ontmoetingen met stakeholders ruimte aan alle belangen, motieven en weerstanden die er kunnen spelen. Een ondernemer zal bijvoorbeeld met andere argumenten komen in reactie op de analyse en met andere argumenten te overtuigen zijn dan een toezichthouder. Houd hier rekening mee en speel hierop in. Ook met verschillende uitgangspunten kan uiteindelijk het zelfde doel worden bereikt. Zo is het voor ondernemers belangrijk om de vraag "what's in it for me?" te beantwoorden. Ga met hen daarom in gesprek over wat het meewerken aan de aanpak betekent voor hun bedrijfsvoering.

Bespreek bijvoorbeeld dat minder dronkenschap leidt tot een betere sfeer in een horecazaak. Ga ook in gesprek over hoe ondernemers de inkomsten die zij niet kunnen halen uit het schenken van dat ene extra drankje, bijvoorbeeld kunnen halen uit het aanbieden van [aantrekkelijke alcoholvrije initiatieven](#). Consumenten waarderen bijvoorbeeld een product met een leuke uitstraling, zoals alcoholvrij bier in een bijzonder bierglas of alcoholvrije cocktails met ijs, fruit en aankleding. Kortom: dat ene drankje niet schenken hoeft niet te betekenen dat een ondernemer verlies draait.

✓ Formeer een werkgroep

Om te komen tot een gezamenlijk plan is structurele betrokkenheid van stakeholders nodig. Daardoor kan men continu samen werken aan de aanpak van de problematiek. Het formeren van een werkgroep is een geschikte manier om de samenwerking tussen gemotiveerde stakeholders te faciliteren. In de werkgroep zitten afgevaardigden van alle betrokken stakeholders, waarbij tenminste de gemeente, politie en horeca vertegenwoordigd moeten zijn. De werkgroep komt structureel bij elkaar. Zowel tijdens de planvorming, uitvoering, evaluatie en bijstelling. Tijdens deze bijeenkomsten wordt (de voortgang van) het project besproken, hoe de samenwerking tussen de stakeholders verloopt en waar punten voor verbetering zitten. Hoe vaak men bij elkaar moet komen is afhankelijk van de lokale situatie.

✓ Zorg voor regelmatige informele contactmomenten

Naast de formele bijeenkomsten met de werkgroep is het van belang informele contactmomenten tussendoor te plannen. Ga bijvoorbeeld eens koffie drinken in de horecazaken van de betrokken stakeholders om zo op laagdrempelige wijze over het onderwerp, de aanpak en de samenwerking met elkaar in gesprek te gaan. Daarnaast geeft het de gemeente de kans een kijkje in de praktijk te krijgen door te zien waar stakeholders werken en hoe hun omgeving eruit ziet.

Optioneel: Organiseer een schouw met stakeholders

Heeft de probleemanalyse onvoldoende zicht geboden op de lokale problematiek? Zijn er nog onvoldoende aanknopingspunten voor verbetering? Of lukt het niet om stakeholders mee te krijgen in de aanpak? Dan kan het zinvol zijn om (met de leden van de werkgroep) een schouw te organiseren. Tijdens een schouw staat het ervaren van het uitgaansleven centraal. De schouw vindt plaats tijdens een uitgaansnacht in (één van de) lokale uitgaansgebieden en bestaat uit een reeks van observaties en/of opdrachten die de betrokkenen zelf uitvoeren. Het doel van de schouw is om vanuit de verschillende perspectieven van de betrokkenen 1) de situatie in het uitgaansleven en de dynamiek rondom dronken uitgaanders beter te begrijpen en 2) verbeterpunten te identificeren en gezamenlijk na te denken over oplossingen.

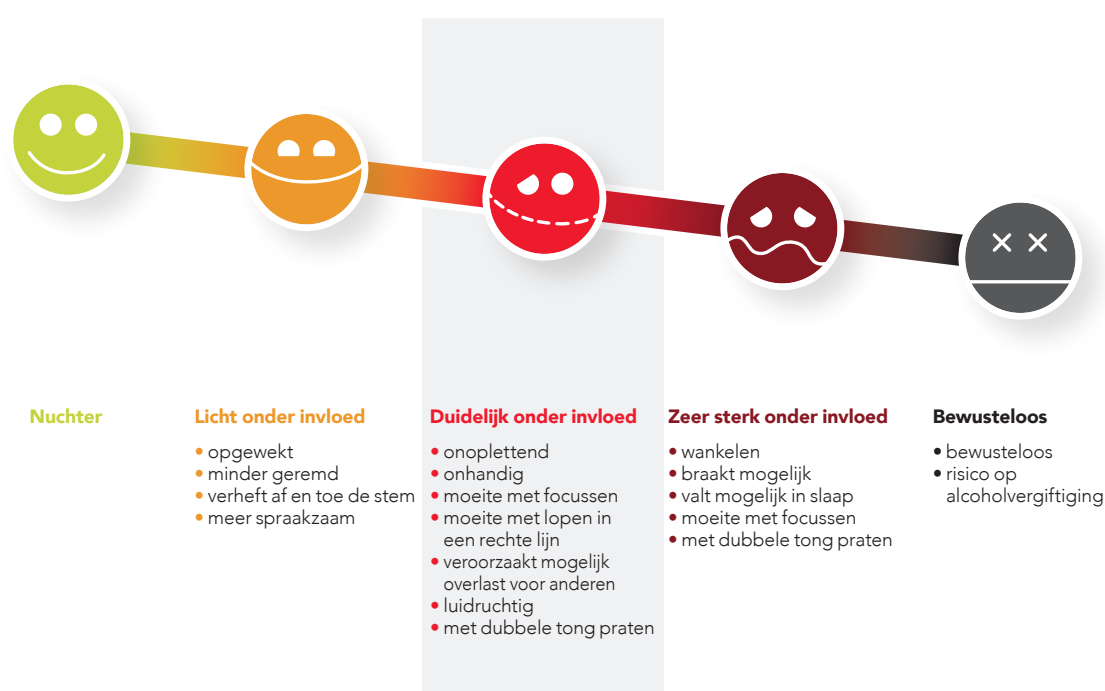
✓ Stel de norm vast

Eén van de belangrijkste taken in de mobilisatiefase is het vaststellen van een gezamenlijke norm voor dronkenschap en doorschenken. In de praktijk kan blijken dat horeca een andere norm voor dronkenschap hanteert dan bijvoorbeeld toezichthouders of de politie doen. Om gezamenlijke doelen te kunnen formuleren voor het plan van aanpak dienen alle partijen het eens te zijn over één en dezelfde norm voor dronkenschap en doorschenken.

Organiseer met de werkgroep een bijeenkomst om gezamenlijk deze norm vast te stellen (zie het kader op pagina 14 voor een uitwerking van deze sessie). Nodig hierbij meerdere horeca- ondernemers, toezichthouders en politieagenten uit. Hiermee werkt u aan een zo breed mogelijke consensus. De centrale vragen tijdens de bijeenkomst zijn: Tot welk punt is het onder invloed zijn 'acceptabel' en wanneer moet er worden ingegrepen?

✓ Maak het herkennen van de norm makkelijk

De hieronder met smileys afgebeelde schaal van dronkenschap⁴ is een handig middel om dronkenschap te leren herkennen. Het meten met een blaasapparaat is praktisch gezien niet haalbaar en de resultaten bieden geen uitsluitsel over dronkenschap. Gedrag en uiterlijke kenmerken leren herkennen is echter mogelijk en goed toe te passen in de praktijk. Elke smiley staat voor een fase van 'onder invloed zijn' en is gekoppeld aan een aantal kenmerken die typerend zijn voor deze fase. De rode smiley in het midden is een indicatie van de kennelijke staat van dronkenschap zoals deze in de wet is aangegeven. Deze tool is, naast de toepassing in de praktijk, ook een bruikbaar middel om de discussie in sessies met stakeholders te voeren in het bepalen van de norm.

4

Bij stap 3 van deze aanpak maken bovenstaande smileys ook onderdeel uit van de trainingen voor barpersoneel en toezichthouders, zodat beide partijen dezelfde norm als uitgangspunt hanteren in hun werk, op dezelfde manier deze norm constateren en elkaar daar op aan kunnen spreken.

4 Deze schaal van dronkenschap is gebaseerd op een voorbeeld uit Noorwegen, zoals ontwikkeld is door de Norwegian Directorate of Health. De schaal is vanuit het Noors vertaald en is voorgelegd aan Nederlandse experts (zoals toezichthouders, politie en horecamedewerkers) om na te gaan of het aansluit bij de Nederlandse situatie. Op basis hiervan is het definitieve ontwerp gemaakt. Dit ontwerp is vertaald en afgestemd op de Nederlandse praktijk.

Werksessie 'norm vaststellen'

Wat is het?

Een van de belangrijkste taken in de mobilisatiefase is het vaststellen van een gezamenlijke norm voor dronkenschap en doorschenken. Oftewel: tot welk punt is het onder invloed zijn 'acceptabel' en wanneer is iemand in kennelijke staat van dronkenschap en moet er worden ingegrepen? Door middel van een interactieve sessie kunt u stakeholders activeren mee te denken in het vaststellen van een gezamenlijke norm voor dronkenschap en doorschenken.

Hoe werkt het?

Tijdens de werksessie gaan de verschillende stakeholders onder begeleiding van de projectleider met elkaar in gesprek over de norm rondom dronkenschap en doorschenken. De eerder gepresenteerde smileys zijn een handige tool om dit gesprek mee te voeren. Deze smileys bieden een handvat om te bepalen bij welke kenmerken iemand in een kennelijke staat van dronkenschap verkeert en wanneer moet worden ingegrepen.

Het is mogelijk om tijdens deze sessie acteurs in te zetten. Op basis van de smileys spelen de acteurs de verschillende fasen van 'onder invloed zijn' na. Na elke gespeelde fase van 'onder invloed zijn' stemmen de deelnemers over de vraag: zouden jullie nu alcohol schenken of weigeren? Door deze methode krijgen de stakeholders een beter beeld van de gedragingen per fase. Aan de hand van deze gedragingen kunnen de stakeholders met elkaar in gesprek over waar ieders grens ligt. Er zal niet direct overeenstemming zijn over deze grens, maar door dit bespreekbaar te maken kan men toewerken naar een gezamenlijke norm rondom dronkenschap en doorschenken. De acteurs die worden ingezet, zijn door een regisseur getraind voor nalevingsonderzoeken dronkenschap en doorschenken. Zij worden voor deze werksessie speciaal getraind in het spelen van de dronken gedragingen die horen bij de verschillende fasen van 'onder invloed zijn'. We bevelen aan om de werksessie te organiseren in een horecasetting, dus bij een van de deelnemende ondernemers 'in huis'. Hiermee bewerkstelligt u een informele sfeer en kunnen aanwezigen zich makkelijker inleven in de gespeelde situatie.

Wat levert het op?

Om gezamenlijke doelen te kunnen formuleren voor de planvorming en uitvoering is het van belang dat alle stakeholders het eens zijn over waar de grens ligt. Door met alle stakeholders op een interactieve manier in discussie te gaan over de verschillende fasen van 'onder invloed zijn', werkt u toe naar een bredere consensus en een gezamenlijke norm voor dronkenschap en doorschenken.

Stap 3. Maak een plan en voer het uit

Een plan brengt structuur in het project en maakt helder wie welke verantwoordelijkheid heeft. Er is een document waar altijd naar teruggegrepen kan worden.

- ✓ Omschrijf duidelijke doelstellingen en ontwikkel een plan om deze te behalen
- ✓ Train horecapersoneel
- ✓ Communiceer de norm naar het uitgaanspubliek
- ✓ Ondersteun de horeca waar kan, handhaaf waar nodig
- ✓ Omschrijf rollen en taken
- ✓ Aanbevolen: confrontatie-audits

✓ Omschrijf duidelijke doelstellingen en ontwikkel een plan om deze te behalen

Het werken aan een plan om dronkenschap en doorschenken terug te dringen is niet uitsluitend een aangelegenheid van de gemeente. Het vraagt betrokkenheid van alle stakeholders. Zij moeten zich kunnen vinden in het plan dat wordt ontwikkeld. Zij moeten het plan immers ook uitvoeren. Daarom is het van belang om samen met hen de doelstellingen en de inhoud van het plan te formuleren. Hierdoor ontstaat draagvlak en eigenaarschap.

De gezamenlijke norm voor dronkenschap en doorschenken vormt het uitgangspunt voor de doelstellingen van het plan. Het omschrijven van concrete en meetbare doelstellingen is van belang om in de evaluatiefase vast te stellen of het ontwikkelde plan effectief is geweest.

Voor een zo effectief mogelijke aanpak is het van belang dat de volgende drie activiteiten in samenhang worden uitgevoerd: 1) train het horecapersoneel, 2) communiceer de norm naar het uitgaanspubliek en 3) ondersteun de horeca waar kan, handhaaf waar nodig.

✓ Train horecapersoneel

Het is de taak van zowel portiers, barpersoneel als managers om dronkenschap te herkennen en hiermee om te gaan. Hiervoor wordt specifieke kennis gevraagd in het herkennen van uiterlijke kenmerken van dronkenschap (en andere middelen) en het omgaan met personen onder invloed. Laat het barpersoneel van de deelnemende inrichtingen de gratis e-learning "Voor Elkaar" volgen. Deze e-learning geeft basiskennis aan personeel die noodzakelijk is om verantwoord alcohol te kunnen schenken. De eerder genoemde smileys maken hier onderdeel van uit.

Het Trimbos-instituut kan een format voor een face-to-face training ter beschikking stellen aan de gemeente. Deze is in aanvulling op de e-learning en vindt dus plaats nadat de e-learning is gevolgd. Samen met lokale partners kan het Trimbos-instituut de face-to-face training verzorgen. In deze training wordt geoefend met het herkennen van dronkenschap (in samenwerking met trainingacteurs). Daarnaast wordt de samenwerking tussen en contact met lokale partners op een laagdrempelige manier besproken en versterkt.

✓ **Communiceer de norm naar het uitgaanspubliek**

Om de slagingskans van de aanpak te vergroten is het van belang om ook bezoekers van het uitgaansgebied te informeren over de norm. Dit kan bijvoorbeeld door middel van een lokale of regionale campagne gericht op het uitgaanspubliek. De campagne communiceert de norm dat dronken personen geweigerd worden aan de deur en geen alcohol meer krijgen in de betreffende gemeente. Tijdens de uitgaansavond kan diezelfde norm gecommuniceerd worden via campagnematerialen en huisregels. Door duidelijke huisregels op te stellen en zichtbaar te communiceren, weet het uitgaanspubliek welke norm gehanteerd wordt door de lokale horeca. Deze regels kunnen zowel door de gemeente in de openbare ruimte als door de horeca bij de toegang en in de gelegenheid worden gecommuniceerd. Er kunnen bijvoorbeeld huisregels geformuleerd worden over: 1) het weigeren van toegang aan dronken personen, 2) het niet doorschenken aan dronken personen en 3) het verwijderen van dronken personen uit de gelegenheid.

✓ **Ondersteun de horeca waar kan, handhaaf waar nodig**

De gemeente en politie zijn verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving van de wetgeving rondom dronkenschap en doorschenken. De gemeentelijke toezichthouders en politie maken afspraken over de rolverdeling en samenwerking bij deze handhavingstaak. Hierbij is de rol van de toezichthouder (gemeentelijk en politie) in eerste instantie een coachende rol. In de praktijk wijzen zij barpersoneel op wat er goed gaat en wat er beter kan in het herkennen van en omgaan met dronken personen. Maak met elkaar afspraken over tot hoever deze coaching gaat. Wordt er bijvoorbeeld drie keer een fout geconstateerd, dan kan men overgaan tot handhaving.

Handhaving is het sluitstuk van deze aanpak. Bij ondernemingen die zich niet inzetten voor verbetering van de naleving, is handhaving een geschikt instrument om naleving af te dwingen. Door de handhaving te focussen op ondernemingen die zich niet inzetten, beloont u tegelijkertijd de ondernemingen die zich wel actief inzetten. Handvatten voor het handhaven van de wetgeving omtrent dronkenschap en doorschenken vindt u in de [infosheet Lokale handhaving van wetgeving rondom dronkenschap](#) van het Trimbos-instituut. Aanvullend is het voor gemeentelijke toezichthouders en politie mogelijk om een training te volgen in het herkennen van en omgaan met personen onder invloed van alcohol en andere middelen: [Training alcohol, drugs en agressie - omgaan met personen onder invloed](#).

Tip

In Nederland is het verbod op doorschenken opgenomen in het Wetboek van Strafrecht (artikel 252). De handhaving van dit artikel is daardoor voorbehouden aan de politie. Dit betekent echter niet dat gemeentelijke toezichthouders niet kunnen handhaven op dronkenschap in horecagelegenheden. De Drank- en Horecawet kent namelijk artikel 20 lid 5. Dit artikel verbiedt het toestaan van de aanwezigheid van dronken personen in een horeca- gelegenheid en op het terras. De gemeente Amsterdam heeft er bijvoorbeeld voor gekozen om op basis van artikel 20 lid 5 te gaan handhaven, maar pas op het moment dat er door het barpersoneel is doorgeschonken aan een dronken klant. Hierdoor heeft het barpersoneel de gelegenheid om de mate van dronkenschap bij de klant in te schatten en een keuze te maken: wel of niet schenken.

✓ Omschrijf rollen en taken

Naast een samenhangend pakket van maatregelen is het van belang om in het plan de rollen en taken per stakeholder te formuleren. Welke stakeholders hebben welke rol, op welke punten wordt van hen iets verwacht en waar zitten (mogelijke) beperkingen? In bijlage 3 staat een voorbeeld hoe deze rolomschrijvingen ingevuld kunnen worden. Nadat deze rolomschrijvingen gezamenlijk ingevuld zijn, kunnen deze verspreid worden onder alle horecaondernemers, toezichthouders, politieagenten en andere stakeholders.

Aan de hand van deze rolomschrijvingen kan er voor iedere stakeholder een duidelijke instructie voor op de 'werkvloer' worden opgesteld. Hierbij is het gebruik van de smileys een effectieve manier om de koppeling van een situatie aan de bijbehorende gedraging zo concreet mogelijk te maken. In bijlage 4 staat een voorbeeld van zo'n instructie voor barmedewerkers.

Aanbevolen: confrontatie-audits

Wat is het?

Confrontatie-audits zijn controles waarbij de naleving van de wetgeving rondom dronkenschap en doorschenken in horecagelegenheden wordt getest door acteurs die zich dronken voordoen. Het is gericht op zowel het verbod om dronken personen toe te laten tot een horecagelegenheid als het doorschenken aan dronken klanten. De gemeenten en de horeca werken samen aan het verhogen van de aandacht voor doorschenken en het verbeteren van de naleving.

Hoe werkt het?

Onderzoeksbureau Objectief voert confrontatie-audits uit volgens het wetenschappelijk onderbouwde protocol van het nalevingsonderzoek doorschenken, zoals bij stap 1 beschreven. De confrontatie-audits verschillen van het onderzoek doordat er op de avond zelf nog een terugkoppeling plaatsvindt tussen de waarnemer en de leidinggevende van de betreffende horecagelegenheid. Direct na het bezoeken van alle locaties bezoekt de waarnemer nogmaals de gelegenheden en vraagt naar de leidinggevende. De waarnemer informeert deze over zijn bevindingen en overhandigt hierbij een Tip- of Topkaart en een handelingsperspectief (een hulpmiddel voor portier en horecapersoneel om naleving makkelijker te maken). Voor audits worden andere acteurs ingezet dan voor het nalevingsonderzoek, om te voorkomen dat de horecalocaties de acteurs herkennen.

Wat levert het op?

Ervaringen met de methodiek van periodieke zelfcontrole laten zien dat het een positief effect op de naleving kan hebben zodra er directe en gerichte feedback aan gekoppeld wordt. Confrontatie-audits kunnen voor zowel horecaondernemers als gemeenten een toegevoegde waarde hebben. De audits helpen horecagelegenheden om grip te krijgen op de naleving van de wetgeving rondom dronkenschap en doorschenken. Ze krijgen continue feedback op het proces: waar gaat het goed, wat kan beter en hoe kan dit beter? Gemeenten krijgen door de confrontatie-audits zicht op de progressie van de naleving in de horeca. Bovendien vormen de audits een aanvulling op de bestaande toezichtcapaciteit van gemeenten.

Stap 4. Evalueer en stel het plan bij

valuatie en bijstelling van het plan zijn belangrijke elementen van een effectieve aanpak. Het geeft inzicht in het proces, informatie waarop (bij)gestuurd kan worden en handvatten voor het verbeteren van het plan.

- ✓ Monitor de voortgang
- ✓ Evalueer en stel het plan bij
- ✓ Blijf doorgaan met de uitvoering en borg de aanpak

✓ Monitor de voortgang

De gemeente heeft de beschikking over een aantal instrumenten om de voortgang te monitoren. Zo kan het gemeentelijke toezicht en/of de politie worden ingezet om de naleving te monitoren. De gemeente kan daarnaast de voortgang meten door confrontatie-audits of opnieuw het nalevingsonderzoek doorschenken te laten uitvoeren.

Kom regelmatig met de werkgroep bij elkaar om de voortgang van het project te bespreken. In ieder geval twee keer per stap uit deze aanpak. Dit helpt om alle partijen betrokken te houden bij de aanpak. Tijdens bijeenkomsten van de werkgroep kan bijvoorbeeld de voortgang van de naleving worden besproken, kunnen eventuele problemen worden aangekaart en mogelijkheden voor verbetering worden geïdentificeerd. Indien nodig kan de werkgroep besluiten om het plan tussentijds aan te passen.

✓ Evalueer en stel het plan bij

De aanpak voor dronkenschap en doorschenken in het uitgaansleven is gebaseerd op een continu proces van planvorming, uitvoering, evaluatie en bijsturing. Kritisch evalueren is een belangrijk onderdeel van dit proces om de aanpak zo effectief mogelijk te laten zijn.

De probleemanalyse uit stap 1 is de basis (nulmeting) voor de evaluatie. In de eerste stap heeft u de volgende gegevens verzameld:

- Naleving wetgeving dronkenschap en doorschenken door middel van nalevingsonderzoek.
- Gemeentelijk beleid ten aanzien van dronkenschap en doorschenken en andere gerelateerde thema's.
- Bestaande data uit registraties van gemeente, politie en ziekenhuizen.

- Kennis en standpunten van stakeholders ten aanzien van dronkenschap en doorschenken in het uitgaansleven.
- Motieven en weerstanden van horecapersoneel met betrekking tot het naleven van wetgeving.

Voor de evaluatie van het plan brengt u deze gegevens opnieuw in kaart. Hiermee kunt u onderzoeken of de aanpak resultaten heeft opgeleverd. Tevens vormen deze gegevens een leidraad om het gesprek te voeren in de werkgroep over de resultaten, de samenwerking tijdens het proces en hoe alle taken zijn uitgevoerd. Deze gegevens over effecten en processen kunnen worden samengebracht in een evaluatierapport. Met het evaluatierapport in de hand wordt het plan opnieuw bekeken en worden eventuele aanpassingen doorgevoerd.

✓ Blijf doorgaan met de uitvoering en borg de aanpak

Een aanpak als deze uitvoeren en borgen kost tijd. Ervaringen uit het buitenland leren dat er meerdere jaren op deze manier gewerkt moet worden, voordat het onderdeel van de dagelijkse praktijk wordt van alle betrokken stakeholders. Naleving realiseren is een proces van lange adem. Borg de aanpak daarom in gemeentelijk beleid, zodat mensen en middelen structureel beschikbaar zijn. Neem het op in het Preventie- en Handhavingsplan van de gemeente en koppel hier SMART-geformuleerde doelstellingen en acties aan voor de uitvoering en het behalen van deze doelstellingen.

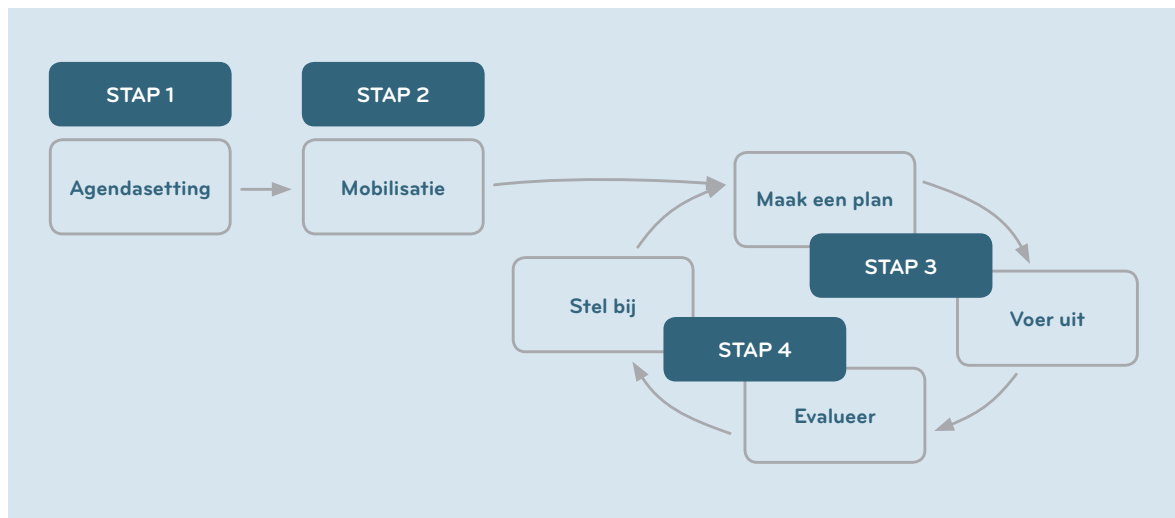

Tip

Wanneer en hoe u het plan dient te evalueren hangt af van de doelen en de afspraken die zijn vastgesteld met de stakeholders. Daarom is het van belang om ook gezamenlijk afspraken te formuleren over de evaluatie:

- Wanneer vindt er een evaluatie plaats?
- Is het nodig om een tussentijdse evaluatie in te plannen?
- Wie voert de evaluatie uit?
- Zijn er onderzoeken die periodiek uitgevoerd moeten worden?

Tot slot

Samenvattend

In dit document is een aanpak gepresenteerd, waarmee Nederlandse gemeenten in vier stappen kunnen komen tot een effectief beleid rondom dronkenschap en doorschenken in het uitgaansleven.

De volgende uitgangspunten staan in deze aanpak centraal:

- Mensen in kennelijke staat van dronkenschap worden niet toegelaten in horecagelegenheden (zoals omschreven in artikel 20 lid 5 Drank- en Horecawet).
- Er wordt niet toegeschenken aan personen die reeds in kennelijke staat van dronkenschap verkeren (zoals omschreven in artikel 252 lid 1 Wetboek van Strafrecht).

Het doorlopen van alle vier de stappen is essentieel. Door een goede voorbereiding in de eerste twee stappen bouwt u een stevige basis voor het op gang brengen van het proces. Uiteindelijk is het belangrijk om de aanpak op de lange termijn te borgen binnen de gemeente, door stap 3 en 4 (jaarlijks) te herhalen. Daarbij zal soms noodzakelijk zijn om ook stap 1 en/of stap 2 te herhalen, afhankelijk van de lokale omstandigheden en ontwikkelingen.

Wat levert het op?

Aan de hand van deze aanpak blijft u als gemeente, samen met betrokken stakeholders, werken aan de problematiek rondom dronkenschap en doorschenken in het uitgaansleven. Hierdoor zet u gezamenlijk stappen naar een verbeterde naleving van wetgeving en verantwoord alcoholgebruik onder uitgaanspubliek. Daarnaast versterkt het de banden tussen de verschillende stakeholders, waardoor u elkaar in de toekomst makkelijker weet te vinden.

Inspiratiesessie

Wilt u meer weten over deze aanpak? En mensen inspireren hiermee aan de slag te gaan? Trimbos-instituut en onderzoeksbureau Objectief kunnen voor u een interactieve inspiratiesessie verzorgen, waarin we u meenemen door de stappen van deze aanpak. Meer informatie en een inspiratiesessie inplannen? Neem contact op met ons via projectleider Laura Nijkamp via lnijkamp@trimbos.nl.

Bijlage 1. Overzicht relevante wet- en regelgeving

Artikel 20 lid 5 Drank- en Horecawet	Het is verboden in een slijtlokaliteit of horecalokaliteit of op een terras de aanwezigheid toe te laten van een persoon die in kennelijke staat van dronkenschap of kennelijk onder invloed van andere psychotrope stoffen verkeert.
Artikel 20 lid 6 Drank- en Horecawet	Het is verboden in kennelijke staat van dronkenschap of kennelijk onder invloed van andere psychotrope stoffen dienst te doen in een slijtlokaliteit of horecalokaliteit.
Artikel 252 lid 1 sub 1 Wetboek van Strafrecht	Met gevangenisstraf van ten hoogste negen maanden of geldboete van de derde categorie wordt gestraft: hij die aan iemand die in kennelijke staat van dronkenschap verkeert, bedwelmende drank verkoopt of toedient.
Artikel 453 Wetboek van Strafrecht	Hij die zich in kennelijke staat van dronkenschap op de openbare weg bevindt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste twaalf dagen of geldboete van de eerste categorie.
Artikel 426 Wetboek van Strafrecht	Hij die, terwijl hij in staat van dronkenschap verkeert, hetzij in het openbaar het verkeer belemmert of de orde verstoort, hetzij eens anders veiligheid bedreigt, hetzij enige handeling verricht waarbij, tot voorkoming van gevaar voor leven of gezondheid van derden, bijzondere omzichtigheid of voorzorgen worden vereist, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste zes dagen of geldboete van de eerste categorie.

Bijlage 2. Voorbeelden van motieven en weerstanden

In deze bijlage vindt u een beknopte weergave van de uitkomsten van een [motieven en weerstanden onderzoek](#) onder alcoholverkopers in de vorm van een zogenaamde 'wordcloud'. Onderstaande wordcloud is de uitkomst van een onderzoek dat onderzoeksbureau Objectief heeft uitgevoerd in opdracht van de gemeente Amsterdam.

Onderzoeksbureau Objectief, 2016 ©

Bijlage 3. Voorbeeld ingevuld schema rolomschrijvingen van betrokken partijen

Door de taken van stakeholders te omschrijven maakt u inzichtelijk wat van wie verwacht kan worden in het geval men te maken krijgt met een persoon in kennelijke staat van dronkenschap. Onderstaande rolomschrijvingen zijn een voorbeeld van hoe u dit kunt doen.

Partijen die 'binnen' werken: horecapersoneel

Actor	Preventief	Actie bij dronken klant
Manager	- Briefen personeel over hoe dronkenschap te signaleren is - Signaleren of personen in kennelijke staat van dronkenschap verkeren - In contact blijven met al het personeel in de horecagelegenheid	- Signaal doorgeven aan de portier - Barmedewerkers instrueren geen alcohol meer te schenken aan de betreffende persoon/personen
Portier	Signaleren of personen in kennelijke staat van dronkenschap verkeren	- Dronken personen die buiten zijn niet binnenlaten - Dronken personen die binnen zijn uit de horecazaak verwijderen - De politie inschakelen in het geval de openbare orde en veiligheid in het geding zijn
Barpersoneel	Signaleren of personen in kennelijke staat van dronkenschap verkeren	- Stoppen met het schenken van alcohol aan deze persoon/personen - Aangeven dat deze persoon/personen uit de horecazaak verwijderd zullen worden - Signaal doorgeven aan de portier en manager - Optioneel (afhankelijk van de situatie): Gezelschap van deze persoon/personen erop attenderen dat hij/zij geen alcohol meer krijgt
Garderobe medewerker	Signaleren of personen in kennelijke staat van dronkenschap verkeren	Signaal doorgeven aan de portier en manager
Glazenophaler	Signaleren of personen in kennelijke staat van dronkenschap verkeren	Signaal doorgeven aan de portier en manager
Toiletmedewerker	Signaleren of personen in kennelijke staat van dronkenschap verkeren	Signaal doorgeven aan de portier en manager

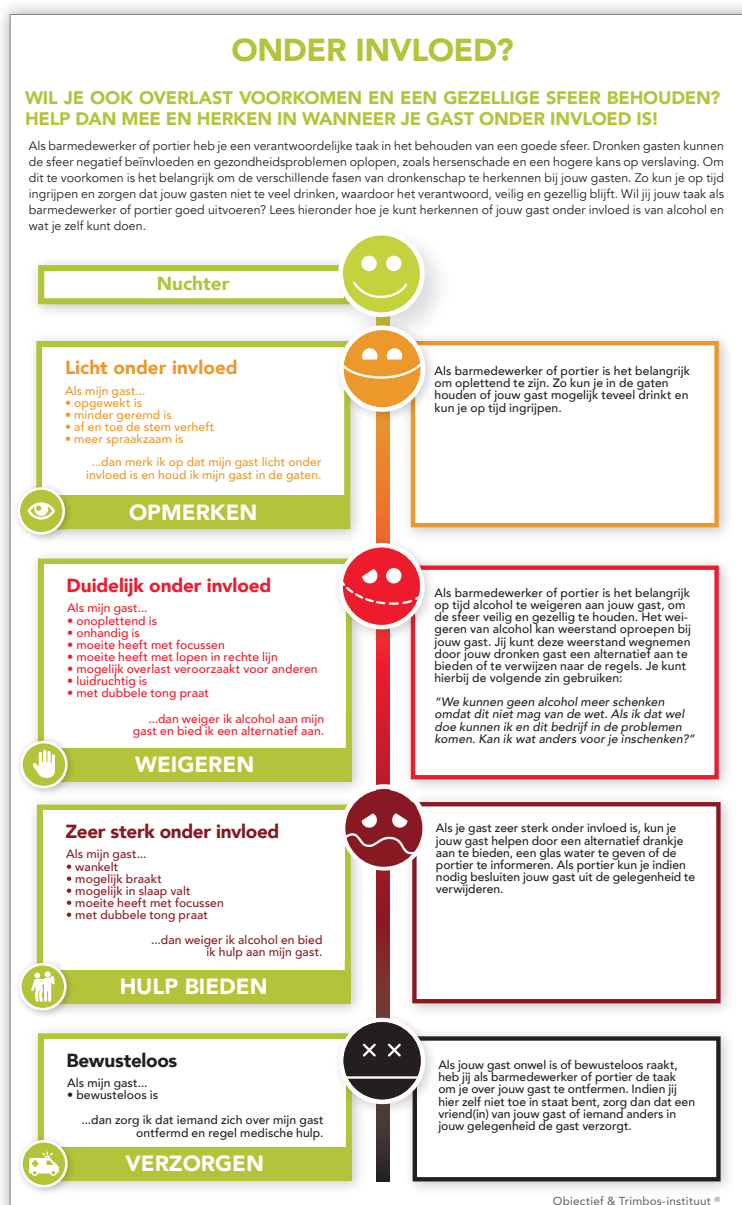
Partijen die 'buiten' werken: toezichthouders en politie

Actor	Preventief	Actie bij dronken klant
Gemeentelijke toezichthouders	• Adviesrol naar portiers, barpersoneel en horecaondernemers • Signaleren of personen in kennelijke staat van dronkenschap aanwezig zijn in een horecagelegenheid • Dronken persoon/personen op straat in de gaten houden en eventueel volgen	• Observeren en beschrijven situatie • Ondersteunen/adviseren of handhavend optreden (afhankelijk van beleid) • Doorgeven van signalen aan de politie in het geval de openbare orde en veiligheid in het geding zijn
Politie	• In contact staan met portiers	• Ingrijpen in het geval de openbare orde en veiligheid in het geding zijn

Bijlage 4. Voorbeeld instructie en daaraan gekoppeld handelingsperspectief per fase van dronkenschap.

In deze bijlage vindt u een informatieblad voor barmedewerkers en portiers dat is opgesteld aan de hand van rolomschrijvingen. Hier wordt gebruik gemaakt van de smileys om specifieke situaties aan concrete handelingen te koppelen. Daarnaast vindt u een handelingsperspectief voor barmedewerkers in verkorte vorm. Wanneer dit handelingsperspectief wordt afgedrukt als sticker kan deze eenvoudig achter de bar worden bevestigd als geheugensteun.

Informatieblad

Handelingsperspectief voor barmedewerkers

HOE KAN IK ALS BARMEDEWERKER VERANTWOORD ALCOHOL SCHENKEN?

Licht onder invloed

Als mijn gast...

- opgewekt is
- minder geremd is
- af en toe de stem verheft
- meer spraakzaam is

... dan merk ik dat op
en houd ik mijn gast in de gaten.

Duidelijk onder invloed

Als mijn gast...

- onoplettend is
- onhandig is
- moeite heeft met focussen
- luidruchtig is

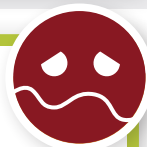

... dan weiger ik alcohol
en bied ik een alternatief aan:
"Kan ik wat anders voor je inschenken?"

Zeer sterk onder invloed

Als mijn gast...

- wankelt
- mogelijk gaat braken
- mogelijk in slaap valt
- met dubbele tong praat

**... dan weiger ik alcohol en
bied ik hulp aan**

Onderzoeksbureau Objectief & Trimbos-instituut ®

Trimbos-instituut

Da Costakade 45
3521 VS Utrecht
www.trimbos.nl
info@trimbos.nl

Objectief

Toernooiveld 100
6525 EC Nijmegen
www.leeftijdscontrole.nl
info@leeftijdscontrole.nl